

Kunnskapsdepartementet

Kopi: FHI, Hdir og Bufdir

Hva må være på plass til oppstart etter nyttår for at barnehager og skoler skal kunne holde åpent

Det skal være trygt for barn og unge og ansatte å være i barnehagen og på skolen. For å sikre at barnehager og skoler kan holde åpent i tråd med smittevernfarene råd fra FHI etter juleferien, er det nødvendig å redusere hindringer som nå fører til at barnehage- og skoletilbudet blir begrenset. Det er virkningene av enkelte smitteverntiltak i seg selv som fører til hindringene. Det er videre behov for raskt å avklare hvilke rammer som skoler og barnehager skal forholde seg til ved oppstart til nytt semester i januar 2021. I tillegg er det behov for å vurdere konsekvensene av enkelte bestemmelser i det midlertidige regelverket og covid-19-forskriften.

Vi samarbeider nå med Helsedirektoratet og FHI om en felles plan for skolestart. Denne planen er betinget av beslutningene til regjeringen som får innflytelse på barn og unge, og driften av skoler og barnehager.

Utdanningsdirektoratet anbefaler følgende:

- Nasjonale myndigheter må utarbeide og kommunisere en plan for oppstart etter juleferien så raskt som mulig. Planen må bygge på det sist oppdaterte kunnskapsgrunnlaget fra FHI om smitte i barnehager og skoler.
- Det bør ikke være nasjonale tiltak rettet mot barn og unge. Det er store lokale forskjeller i smittesituasjonen i Norge. Nasjonale tiltak rettet mot barn og unge er ikke forholdsmessig i områder med lite smitte.
- Kunnskapsgrunnlaget om smitte i barnehager og skoler må kommuniseres ut på en enhetlig og konsistent måte fra nasjonale myndigheter.
- Elever og ansatte i barnehager og skoler må ha anledning til å teste seg før skolestart i januar 2022.
- Jevnlig testing av barn og unge i grunnskoler, og ansatte i grunnskoler og barnehager må iverksettes, og dette må erstatte andre strengere tiltak i barnehager og grunnskoler.
- Jevnlig testing av elever og ansatte på videregående skole må erstatte rødt nivå i videregående skole.
- Ansatte i barnehage og skole må omfattes av unntak fra karantene på lik linje med annet samfunnskritisk personell.
- For å sikre en så stabil bemanningssituasjon som mulig utover vinteren, bør alle ordninger som kan bidra til dette effektueres.

Grunnleggende forutsetninger for å holde barnehager og skoler åpne

Dagens smitteverntiltak i form av smittekarantene for ansatte og gult og rødt nivå i trafikklysmodellen for videregående opplæring har store driftsmessige konsekvenser, og påvirker i stor

grad tilbudet til barn og unge negativt. Gitt regjeringens ambisjon om å prioritere barn og unge høyt, er det Utdanningsdirektoratets vurdering at nasjonale myndigheter må begrense tiltak rettet mot barn og unge. Videre påpeker vi betydningen av at tiltakene grundig vurderes opp mot effekten, og at det ikke iverksettes tiltak som er mer inngripende enn nødvendig ut fra forventet effekt på smittesituasjonen. Det er som kjent store negative konsekvenser av å begrense barnehage- og opplæringstilbudet til barn og unge, og det finnes ikke adekvate tiltak som kan erstatte tilstedeværelse på skoler og i barnehager.

Nasjonalt rødt tiltaksnivå i videregående opplæring må avvikles så snart som mulig
Rødt nivå nasjonalt må avvikles så raskt som mulig, og senest når kapasiteten til å jevnlig teste denne gruppen er avklart, siden FHIs tall slår fast at jevnlig testing er mer effektivt enn rødt tiltaksnivå.

FHIs tall viser at smittetallene for aldersgruppene i videregående opplæring er lavere enn for barne- og ungdomstrinnet. Årsaken til dette er trolig at vaksinasjon av denne gruppen beskytter dem mot smitte. Ut fra dagens smittesituasjon i denne elevgruppen, vurderer vi at det ikke er forholdsmessig å opprettholde rødt tiltaksnivå nasjonalt for videregående opplæring. Dette understøttes av at smittesituasjonen er ulik i forskjellige deler av landet.

Testing av barn, elever og ansatte før oppstart etter juleferien

FHI viser i del 2 av sitt svar på *oppdrag 576 - vurdering av situasjonen og behov for justering i nasjonale smitteverntiltak* at erfaringene både fra juleferien 2020/2021, og vinter- og sommerferien i 2021 viser at smittespredningen øker i skoleferier. Dette skyldes mye sosialt samkvem innendørs. FHI anbefaler at ansatte, barn og elever testes før oppstart etter ferien.

Testing før oppstart vil være et viktig tiltak for å forhindre oppblomstring av smitte, uten at det er særlig inngripende for den enkelte, sammenliknet med smittekarantene. Tiltaket forutsetter tilgang på tester i kommunene, og at dette organiseres på en god måte. FHI anbefaler at det deles ut tester før ferien starter.

Vi er kjent med at helselinjen arbeider med et oppdrag som blant annet gjelder anbefalinger knyttet til testing og organiseringen av dette. Hvordan testingen skal gjennomføres ved oppstart av skoleåret må avklares raskt. Helsemyndighetene må informere kommunene om distribusjon av tester, slik at kommunene får testet elevene før skolestart.

Prioritering av tredje vaksinedose for de ansatte i barnehager og skoler

Utdanningsdirektoratet vurderer at prioritering av ansatte i barnehager og skoler for tredje vaksinedose er nødvendig for å bidra til å holde barnehager og skoler åpne gjennom vinteren. Dette tiltaket henger også sammen med karanteneplikten for ansatte i barnehager og skoler, og vil bidra til å løse denne utfordringen på sikt.

Prioritering av ansatte i skoler og barnehager innebærer at disse skal få tredje dose så snart som mulig etter at anbefalt tid har gått mellom dose to og tre. Helsemyndighetene slår fast at vaksinene gir best beskyttelse når det har gått lang nok tid siden man fikk dose to. Det anbefalte intervallet er 4,5 måneder. Når ansatte i barnehager og skoler kan prioriteres henger derfor sammen med tidspunktet disse fikk dose to. Dette vil variere med alder og etter hvilken del av landet de bor i, siden områder i landet med mye smitte ble prioritert i forbindelse med fordeling av dose 2. Ifølge tall fra FHI vil svært mange kunne få tilbud om tredje dose i uke 2 og 3 i 2022.

Avklaring av om ansatte eller grupper av ansatte i skoler og barnehager defineres som «andre samfunnsfunksjoner»

Per i dag er ansatte i barnehager og skoler som legger til rette for drift av barnehager og skoler kategorisert som «viktig samfunnsfunksjon» på Justisdepartementets liste over virksomheter med kritisk samfunnsfunksjon og nøkkelpersonell.

Det er behov for en tydeligere avklaring av hvilken praktisk betydning det har at ansatte i barnehager og skoler defineres som «viktige» og ikke «kritiske», og om ansatte har krav på et tilbud til egne barn i perioder med stengning eller begrensninger i driften av barnehager og skoler, jf. den midlertidige forskriften §§ 2 og 3a.

Behovet for avklaringer rundt dette må også ses i sammenheng med praktiseringen av unntaket fra smittekarantene som er beskrevet nedenfor. Utdanningsdirektoratet anbefaler at ansatte i barnehager og skole omfattes av unntak fra karantene på lik linje med annet samfunnskritisk personell.

Reglene om smittekarantene vil føre til omfattende fravær blant personalet i barnehager og skoler. Karantenereglene som ble innført fra 14. desember i covid-19-forskriften § 4i medfører nå at personale i skoler og barnehager må i karantene dersom de defineres som nærkontakter etter § 3 første ledd i covid-19-forskriften. Karantenen varer nå i 10 døgn, men med mulighet for å teste seg ut av karantene etter 7 døgn.

Ansatte i barnehager og skoler er ikke omfattet av unntaket fra smittekarantene for personell som er «strengt nødvendig for å opprettholde forsvarlig drift av kritiske samfunnsfunksjoner», jf. § 6e i covid-19-forskriften. Disse gruppene har unntak fra karanteneplikt i arbeidstiden, dersom de avlegger negativ test ved arbeidsdagens begynnelse, jf. bestemmelsens andre ledd.

Dette fører i praksis til at barnehager og skoler får mange av sine ansatte i karantene gjentatte ganger i tiden som kommer. Dette får uheldige konsekvenser for tilbudet til barn og elever. Dette vil igjen bidra til at foreldrene til de yngste barna som ikke får et tilbud heller ikke kan komme på jobb.

Ringvirkningene for samfunnet er derfor store. I områder med mye smitte, vil karanteneplikt for ansatte i barnehager og skoler i praksis være uforenlig med målet om å holde barnehager og skoler åpne. I praksis vil karanteneplikten føre til indirekte stenging i disse områdene.

Dersom ansatte eller grupper av ansatte i barnehager og skoler blir omfattet av dette unntaket, vil dette kunne bidra til å begrense fraværet og dermed også bidra til å holde barnehager og skoler åpne. Dette betinger jevnlig testing av ansatte som er unntatt karanteneplikt.

Jevnlig testing for ansatte i barnehager og skoler bør erstatte karanteneplikt så raskt som mulig. FHIs kunnskapsgrunnlag viser at testing er minst like effektivt som karantenesetting. Jevnlig testing bidrar til å redusere smitte innad i grupper og kohorter og også til å redusere smitte mellom grupper, fordi testingen til enhver tid bidrar til å fange opp og isolere en andel smittede. Jevnlig testing to ganger i uken vil derfor fange opp mer smitte enn karantene.

I tråd med FHIs anbefalinger om bruk av jevnlig testing i stedet for smittekarantene, vurderer vi derfor at jevnlig testing bør innføres som erstatning for karantene så raskt som mulig for å sikre at barnehager og skoler kan holde åpent.

Øvrige ordninger som kan lette på bemanningen; som arbeidstidsavtale, overtidstale, annet personell mv.

For å sikre en så stabil bemanningssituasjon som mulig utover vinteren, bør alle ordninger som kan bidra til dette uttømmes. Dette vil for eksempel omfatte reforhandlinger av lærernes arbeidstidsavtaler og overtidstale og bruk av lærerstudenter og pensjonister mfl. som vikarer.

Reguleringen av lærere og barnehagelæreres arbeidstidsavtaler og overtidstaler er gjenstand for drøfting mellom partene i arbeidslivet. Utdanningsdirektoratet er opptatt av at disse avtalene kommer på plass så raskt som mulig, og vi oppfordrer Kunnskapsdepartementet til å ha tett dialog med KS og fagorganisasjonene om betydningen av å få dette avklart så fort som mulig.

Regjeringen har gått inn for å fjerne inntektsgrensen for lærerstudenter og for å la pensjonerte lærere jobbe uten å få avkortet pensjonen. Dette kan bidra til å gi barnehage- og skoleeiere et større vikartilfang enn tidligere. Det er viktig at denne muligheten formidles tydelig til sektor så snart dette er på plass, slik at barnehage- og skoleeiere kan planlegge driften og oppdatere sine vikarlistene. Vi oppfordrer Kunnskapsdepartementet til å bidra til å få denne ordningen på plass så raskt som mulig.

Skyss

Før skolestart er det også viktig å avklare hvilke retningslinjer som gjelder for skyss til og fra skolen med transport som kun kjører elever. Dette arbeider vi med å avklare etter forespørsel fra departementet. Vi kan legge ut informasjon om dette på våre nettsider så snart dette er på plass, samt informere statsforvalterne.

Vennlig hilsen

Hege Nilssen
direktør

Bente Barton Dahlberg
divisjonsdirektør